

VOOR DE LEERKRACHT

Vogelzang: waarom zingen vogels en hoe herken je ze aan hun zang?

Vogelbescherming Nederland organiseert de Tuinvogeltelling voor Scholen.

Leer de vogels rondom je school kennen, tel hoeveel er zijn en doe

mee aan belangrijk onderzoek naar vogels!

Dit werkblad is onderdeel van een reeks werkbladen over vogels rondom school.

Kijk op www.tuinvogeltelling.nl/scholen voor alle werkbladen en informatie over de Tuinvogeltelling voor Scholen.

KERNDOEL 40 & 54

De leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren te onderscheiden en te benoemen en leren hoe ze functioneren in hun omgeving. De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Instructie

Je kent de programma's vast wel! The Voice of Holland en X-Factor. Hoe beter je zingt des te verder je in de wedstrijd komt. Bij vogels werkt dat hetzelfde. Hierbij zingen de mannetjes het hoogste lied om in de lente indruk op de vrouwtjes te maken. Met dit werkblad leer je de zang van verschillende vogelsoorten.

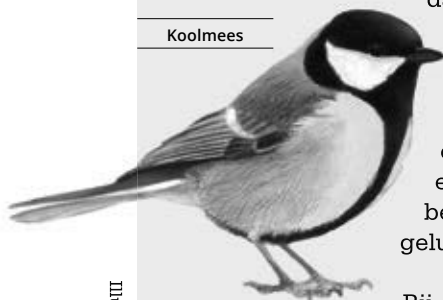
In opdracht 1 kiezen leerlingen zelf twee vogels uit de lijst met meest voorkomende tuinvogels in Nederland. Het doel is

dat de leerlingen goed letten op het geluid. Ze moeten het geluid omschrijven en zelf een ezelsbruggetje bedenken om het geluid te onthouden.

Bij opdracht 2 leren ze per 2-tal een

vogelgeluid uit hun hoofd en moeten ze op hun gehoor de andere leerling vinden die hetzelfde vogelgeluid laat horen als zij.

Koolmees

Illustraties: Elwin van der Kolk

Doel: De leerlingen kunnen onderscheid maken tussen verschillende vogels door te luisteren naar zang. Hierdoor worden zij zich bewuster van hun omgeving. Ze weten waarom vogels zingen en welke functies vogelzang heeft. Ook leuk als muziekles!

Tijd: 2 lesuren

Voorbereiding & benodigdheden:

- Vogelgids;
- Vogelgeluiden: zijn te vinden op www.vogelbescherming.nl/vogelgids;
- Pen en papier;
- Bord;
- Kleurpotloden;
- Activeer voorkennis door bijvoorbeeld een gesprek te houden over geluid, communicatie (hoe maken de leerlingen duidelijk dat ze iets willen zonder

woorden?) en zang (hebben ze wel eens vogels horen zingen?);

- Eventueel: Bert Visscher's sketch over Peterson's Vogelgids. Gebruik deze sketch bij wat oudere leerlingen, of als je vermoedt dat de leerlingen het gênant vinden om vogelgeluiden te imiteren. Bert Visscher's taalgebruik is niet voor iedere school geschikt. Bekijk de sketch eerst zelf!

Voorbereiding

Opdracht 1: De leerlingen maken kennis met vogelzang d.m.v geluiden van een CD of vogelgeluiden via www.vogelbescherming.nl. Laat de leerlingen kiezen uit de lijst op het leerlingenwerkblad.

Opdracht 2: Maak briefjes met vogelnamen en deel die uit aan je leerlingen. Zorg dat er altijd minimaal 2 leerlingen zijn die dezelfde vogelnaam op hun briefje krijgen. Ze moeten het geluid van die vogel uit hun hoofd leren, na kunnen doen en elkaar op het geluid terugvinden. Bijzonder geschikt hiervoor zijn vogels die hun eigen naam roepen: koekoek, tjiftjaf, koolmees, roerdomp, kievit, oehoe en grutto.

Zwarte Kraai

Achtergrond informatie

Mensen praten om elkaar dingen te vertellen. Je deelt geheimen met elkaar, laat weten wanneer je iets niet leuk vindt of zegt tegen je vader of moeder dat je naar een vriend of vriendin gaat. Ook vogels zingen om elkaar dingen te vertellen. De belangrijkste redenen zijn:

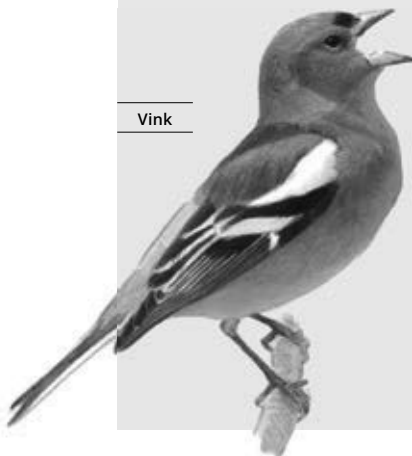
- 🐦 **Territorium verdedigen:** Laten weten dat het jouw plek is en indruk maken op een partner;
- 🐦 **Een partner vinden:** 1) flirten met elkaar, het mannetje probeert indruk te maken op het vrouwtje; 2) de balts en 3) het samen zijn (zacht fluisteren).
- 🐦 **Alarmroep:** Ze laten hun soortgenoten weten dat er een roofdier in de buurt is.
- 🐦 **Contactroep:** Vogels die in groepen leven gebruiken dit om contact te houden met de jongen of partner of andere groepsgenoten, bijvoorbeeld mussen.
- 🐦 **Vluchtroep:** Trekvogels roepen naar elkaar tijdens het vliegen om bij elkaar te blijven. Soms hoor je in het voor- en najaar ganzen roepen.

Boomkruiper

Territorium: Mijn eten!

Soms is het voor vogels lastig om voedsel te vinden. Zij moeten vliegen, lopen en tussen de bladeren zoeken om aan eten te komen. Daarom hebben sommige vogels een eigen plek die zij verdedigen, dit heet een territorium. Ze laten weten dat dit gebied van hen is door op vaste plekken heel luid te zingen. Zo laten ze soortgenoten weten dat ze niet welkom zijn om in dat gebied eten te gaan zoeken.

Vink

Territorium: mijn leefgebied!

In de paartijd is het belangrijk om een goede plek te hebben om een nest te bouwen. Wanneer een vogelpaar een geschikte plek heeft gevonden verdedigt het mannetje dit.

Zangtijd

De meeste vogels hoor je in de lente zingen. Vooral wanneer de zon op komt zingen de vogels uit volle borst. Ze zingen dat dit hun territorium is of om vrouwtjes aan te trekken. Later op de dag hoor je ze ook maar minder vaak. Wanneer het avond begint te worden kun je vaak ook nog vogels horen zingen. Zie en hoor jij ook wel eens die merel in de boom of het dak?

Ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is

Iedere vogel maakt geluid om contact te maken met soortgenoten. Eenden snateren en ooievaars klepperen met hun snabels. Sommige vogels imiteren de geluiden van andere vogels. Sommige spreeuwen op het station doen het fluitje van de conducteur en zelfs ringtones na. Weer andere vogelsoorten kunnen echt mooi zingen. De beste zangers zijn de zanglijster en de nachtegaal. We zeggen daarom ook van iemand die goed kan zingen dat hij 'zingt als een nachtegaal'. Een oudere nachtegaal kan meer dan 400 melodietjes zingen! De huismus en de zwarte kraai zijn ook zangvogels, maar bij X-Factor zullen ze in de eerste ronde afvallen!

Roodborst

Tip

Bestel via de webshop van Vogelbescherming Nederland de CD Vogels "Huis, Tuin en Park". Hierop staan de geluiden van de 40 meest voorkomende vogels uit deze gebieden. Wel zo gemakkelijk. Heb je meer houvast nodig, dan kun je ook de DVD "Vogels rondom huis" gebruiken en de echte enthousiasteling is er ook de iIdentify "Europese vogels". Deze is speciaal voor digitale audiospeler, iPod of MP3-speler. Er zijn ook verschillende gratis en betaalde appjes waarmee je vogelgeluiden kunt beluisteren.

Aanvullende acties

- 🐦 **Lekker met de kinderen naar buiten!** Om het verschil tussen ochtend en middag te ervaren kun je op één dag twee kleine wandelingen door een park maken. De beste tijd is in maart, april en mei. Het park hoeft niet heel groot te zijn, als er maar wat vogels aanwezig zijn. De kinderen moeten redelijk stil blijven zodat ze de vogels niet verstoren. Horen jullie het verschil tussen de twee tijden? Hoeveel soorten geluiden hoorde je? Geef iedere wandeling een cijfer als het om geluidsniveau gaat.
- 🐦 **Je vertelt aan de leerlingen waarom vogels zingen.** Gebruik hiervoor de achtergrondinformatie. Laat ze een tekening maken over één van de functies van het zingen. Laat ze zelf kiezen welke van de onderdelen van zang ze nemen. Door deze opdracht worden ze zich bewust waarvoor vogels zingen.
- 🐦 **Jullie gaan je verder in de vogels verdiepen**, want vogels worden ook verliefd! Probeer elkaar 'het hof te maken', dus te versieren. Of: er is gevaar! Een roofvogel vliegt over. Zijn er roofvogels gekozen? Laat deze rondlopen! (Aanvulling op opdracht 2)

Tip

Het is leuk om een blinddoek te gebruiken. Een leuke variatie is om maar een deel van de kinderen een blinddoek om te doen. Zo is het verschil van gebruik van de zintuigen goed te zien en evalueren.

Doe dit alleen wanneer er geen speelgoed op het schoolplein ligt.

Foto: Arnold Meijer / Blue Robin

Evaluatie

De leerlingen weten nu de grote verschillen in zang te onderscheiden. Na een paar dagen kun je nog eens vragen of ze vogelgeluiden herkend hebben in hun omgeving. Wanneer dit zo is, is het doel behaald.

Winterkoning

Wist je dat...

- ... bepaalde vogels naar hun roep zijn vernoemd? Bijvoorbeeld de tjiftjaf, karekiet en koekoek. Met een moeilijk woord heet dat: onomatopoe.
- ... vogels aan een stuk door kunnen zingen? Zangvogels hebben een ander strottenhoofd waardoor ze niet tussen het zingen adem hoeven halen. Het strottenhoofd bij een zangvogel heet de syrinx.

LEERLINGENWERKBLAD

Opdracht 1

Lekker luisteren!

Kies 2 vogels uit deze lijst:

- Luister eerst een paar minuten naar een vogelsoort (via internet, een app of een CD);

- Bij de tweede keer gaan jullie de zang beschrijven. Zet jouw beschrijving in de tabel bij "Hoe klinkt de vogel?". Is het hoog of laag? Hard of zacht? Snel of langzaam? Hoor je veel herhalingen of is het afwisselend? Is het tikkend of zoals een liedje? Heeft het veel verschillende tonen

of bestaat het uit een paar dezelfde tonen?

- Maak voor jezelf een ezelsbruggetje van de zang, bedenk bijvoorbeeld een zin die past op het zingen van de vogel. Schrijf jouw ezelsbruggetje ook in de tabel.

	Hoe klinkt deze vogel?	Mijn ezelsbruggetje:
Boomklever		
Boomkruiper		
Ekster		
Gaai		
Groenling		
Grote Bonte Specht		
Halsbandparkiet		
Heggenmus		
Houtduif		
huismus		
Kauw		
Koolmees		
Merel		
Pimpelmees		
Roodborst		
Spreeuw		
Staartmees		
Stadsduif		
Turkse Tortel		
Vink		
Winterkoning		
Zanglijster		
Zwarte Kraai		

Opdracht 2

Zingen!

Jullie kennen nu een aantal vogelgeluiden. Het nadoen van vogelgeluiden kan behoorlijk grappig zijn.

- ✎ Je krijgt van je leerkracht een briefje met een vogelnaam. Er is één klasgenoot die dezelfde vogelnaam krijgt als jij;
- ✎ Oefen het geluid van de vogel die op het briefje staat;
- ✎ Wanneer je het geluid kunt onthouden en zelf maken, gaan jullie naar buiten;
- ✎ Loop buiten rond, door elkaar heen.
- ✎ Kunnen jullie elkaar vinden op geluid?
- ✎ Bespreek op het plein hoe het ging. Konden jullie elkaar makkelijk vinden?

Ezelsbruggetjes

Vogelsoort	Beschrijving van de zang
Winterkoning:	Heeft in zijn schetterliedje altijd een kort "terrrr" stukje dat klinkt als een wekkertje!
Koolmees:	Klinkt als een fietspomp tie-(hoog) tie-(hoog) fuuu(laag).
Tjiftjaf:	Roept zijn eigen naam (tjiftjaf-tjiftjaf).
Wielewaal:	Klinkt als een vrolijk Dudejoo-oo.
Fitis:	Lijkt op een zeurende persoon. Een toonladdertje: de zang gaat van hoog naar laag.
Boomklever:	Als twee knickers die tegen elkaar komen.

Vink

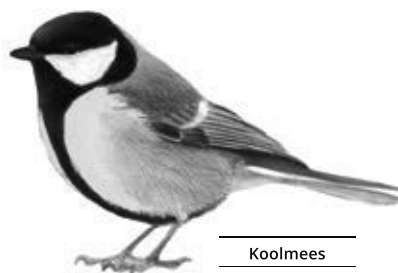
Wist je dat...

... er dialecten bestaan? Een vink uit Italië kan een ander liedje zingen dan een vink uit Nederland.

... spechten communiceren via het roffelen op de stam.

... wij niet alle tonen kunnen horen die vogels zingen? Deze zijn te hoog om te horen.

... sommige vogels twee klanken tegelijk kunnen maken?

Koolmees

